

Шевченко Наталія Володимирівна
Товкун Інна Іванівна

Сучасні тенденції політики ЄС щодо біженців у XXI ст.

УДК 327.7:314.151.3-054.73(4)
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-4.33>

Шевченко Наталія Володимирівна
кандидат історичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин
і суспільних наук
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
вул. Героїв Оборони, 15, Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-6570-4944

Товкун Інна Іванівна
студентка II курсу магістратури
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
вул. Героїв Оборони, 15, Київ, Україна
ORCID: 0009-0004-7544-6522

В епоху змін, активних глобалізаційних процесів та наростання масштабів міграції виникла необхідність до аналізу кількісних та якісних характеристик міграційних процесів та міграційної політики, і навіть застосування спільних зусиль країн у справах посилити та покращити заходи регулювання, запобігти або скоротити згубні наслідки процесу міграції у світі. Активна міграційна політика Європейського союзу нині націлена насамперед на ефективний контроль над потоками іммігрантів, їх успішну інтеграцію у суспільство та розробку заходів щодо скорочення негативних наслідків, ведуться серйозні суперечки щодо обсягу прав легальних та нелегальних мігрантів.

Сьогодні найбільшу кількість мігрантів складають особи, які переїзджать в інші країни через економічні проблеми, зокрема низький рівень життя впливає на відсутність соціального забезпечення, неможливість отримувати якісні і вчасні медичні послуги, а також відсутність перспективи на гідне життя. Ще одна категорія мігрантів – це ті, хто рятується в інших країнах від військових конфліктів. Війна в Україні, Ізраїлі, Сирії та інших країнах зумовлює рух мігрантів до європейських країн, де вони можуть отримати прихисток та певні соціальні послуги.

За результатами дослідження встановлено, що питання міграції в ЄС регулюється на законодавчому рівні з дотриманням основних прав та свобод кожного громадянина. Але слід зазначити, що ліберальний підхід, який прослідковується практично у всіх міграційних угодах, призводить до збільшення потоків мігрантів та виникнення міграційних криз. У зв'язку із цим деякі країни Європейського Союзу підіймають питання, щодо перегляду законодавчої бази, яка б регулювала міграційні процеси. На сьогодні основними проблемами, які пов'язані з міграцією є – непропорційне розміщення мігрантів серед країн ЄС; зростання злочинності; протистояння у середині ЄС між країнами, які хочуть обмежити рух мігрантів і тими, що готові їх і надалі приймати та підтримувати. У зв'язку з цим в ЄС виникає нагальна потреба у перегляді міграційної політики та законодавства, яке б задовольнило інтереси більшості у міграційній сфері.

Ключові слова: мігранти, міграційні процеси, біженці, Європейський Союз, зона вільного переміщення.

Вступ. Зацікавленість фахівців політичної сфери, сфери міжнародних відносин і науковців до міграційної проблематики посилюється після того, як на міжнародному рівні стали відчуватися негативні наслідки напливу біженців, а людство зіткнулося з необхідністю координування зусиль країн у вирішенні гострих та проблемних ситуацій, спричинених світовою міграцією. Починаючи з 2015 року, коли міграційна криза досягла свого піку, Європейський Союз вжив низку заходів для кращого контролю зовнішніх кордонів та міграційних потоків. Внаслідок цих дій кількість випадків нелегального в'їзду до ЄС знизилася більш ніж на 90%. ЄС та його держави-члени активізують зусилля щодо створення ефективної, гуманної та безпечної європейської міграційної політики.

Протягом XXI ст. міграційні процеси набули безпрецедентні масштаби. Тема міграції та проблеми її регулювання стали причиною гострих політичних дискусій у рамках Європейського Союзу. На тлі міграційної кризи ще помітнішими стали внутрішні та зовнішні суперечності між країнами ЄС. Дана криза продемонструвала, що Європейський Союз не був підготовлений до нього.

Водночас актуальність може бути підкреслена тим, що вимушених мігрантів, тобто, біжен-

ців з кожним днем стає все більше. Це можна пов'язати з постійними військовими конфліктами в одних регіонах та розвитком факторів, що викликають економічну міграцію в інших країнах, таких як демографія та бідність.

Економічні біженці, визначаються бажанням поліпшити свій рівень життя, це реальність, яка має тенденцію бути й у майбутньому. У сучасних умовах дедалі більше держав залучені до міграційних процесів, практично не залишилося країн, яких не торкнулися б міграційні проблеми та її наслідки.

Також велику категорію складають біженці які тікають від військових конфліктів та війни. Тут варто згадати про біженців з Сирії. Ці біженці покладаються на допомогу та сприяння урядових та інших міжнародних організацій, таких як ООН, які надають широкий спектр послуг, починаючи від постачання основних ресурсів, необхідних для виживання, та закінчуючи медичною допомогою. Після повномасштабного військового вторгнення країни-агресорки росії в Україну 24 лютого 2022 року ЄС відреагував невідкладно та виявив солідарність у дії, підтримуючи людей, які потребують допомоги. Це включало безпосередню гуманітарну допомогу, надзвичайну громадянську допомогу, підтримку на кордоні, а також надання

захисту особам, яких назвали біженцями з зони військового конфлікту, які рятуються від війни.

Для ефективного подолання міграційної кризи необхідно в першу чергу розпочати колективні дії, які сприятимуть подоланню двох суперечностей: переконати всі країни Європейського союзу діяти єдино в області міграції, де кожен з них зможе самостійно захищати не тільки європейські, а також свої національні інтереси. А також розробити перспективні рішення щодо політики ЄС відносно біженців за умов міграційної кризи.

Мета і завдання дослідження. Метою даного наукового дослідження є – аналіз та виявлення основних тенденцій політики Європейського союзу щодо біженців у XXI столітті. Поставлена мета передбачає вирішення наступних завдань: розглянути особливості та загальні тенденції розвитку міграційних процесів у країнах ЄС у XXI ст.; охарактеризувати проблеми та перспективи міграційних процесів у Європейському Союзі.

Методи дослідження. В ході дослідження були застосовані загальнонаукові методи пізнання, які дозволили проаналізувати міграційну політику в Європейському Союзі, зокрема такі методи, як аналіз, порівняння, синтез і аналогія. Для досягнення поставленої мети було використано статистичний метод та метод політичної компаративістики за допомогою яких вдалося порівняти особливості процесів міграції в деяких країнах ЄС та у різні проміжки часу. Метод прогнозування надав можливість сформулювати уявлення про шляхи та перспективи вирішення міграційного питання у майбутньому.

Результати. Європа не завжди була привабливою для мігрантів. Проте розвиток промислового та економічного потенціалу західноєвропейських країн у післявоєнний час сприяло скороченню безробіття, підвищенню рівня зайнятості місцевого населення. Найшвидші та радикальні зміни в істо-

рії європейської міжнародної міграції відбулися останні п'ятнадцять-двадцять років. Країни Південної Європи перетворилися на центри тяжіння для мігрантів, що прибувають з різних частин континентів, а країни Західної Європи, своєю чергою, знаходяться у пошуку іммігрантів нового типу – більш освічених і які мають навички, адаптовані до сучасних технологій.

Політика держав Європейського Союзу, в умовах сучасних міжнародних відносин, спрямована: на вибудовування міграційної політики, що сприяє підвищенню рівня легальної міграції та встановлення обмежень на нелегальний в'їзд на територію країн-учасниць ЄС; на полегшення умов в'їзду в країну ЄС для вчених та висококваліфікованих робітників; на інтеграцію мігрантів, які прибувають на території тієї чи іншої держави-члена ЄС; на розробку єдиного та загального нормативно-правового регулювання міграції, інтеграції та питань етнічного різноманіття [3, с. 156].

Розглядаючи детальніше міграцію в Європейському союзі, бачимо, що більш ніж половина мігрантів (42 мільйони) народилися в Європі, але жили в інших країнах регіону; хоча з 2015 року це число лише незначно збільшилося, у 1990 році воно було значно нижчим – близько 28 мільйонів (рис. 1).

«Мігранти до Європи» відносяться до мігрантів, які проживають у Європі, які народилися в одному з інших регіонів (наприклад, в Африці чи Азії). «Мігранти всередині Європи» відносяться до мігрантів, що народилися в Європі та які проживають за межами своєї країни народження, але все ще в межах Європейського регіону. «Мігранти з Європи», ця категорія відноситься до людей, що народилися у Європі та тих, хто проживав за межами регіону (наприклад, на іншому континенті).

З 2015 по 2021 рік чисельність неєвропейських мігрантів у Європі збільшилася з понад

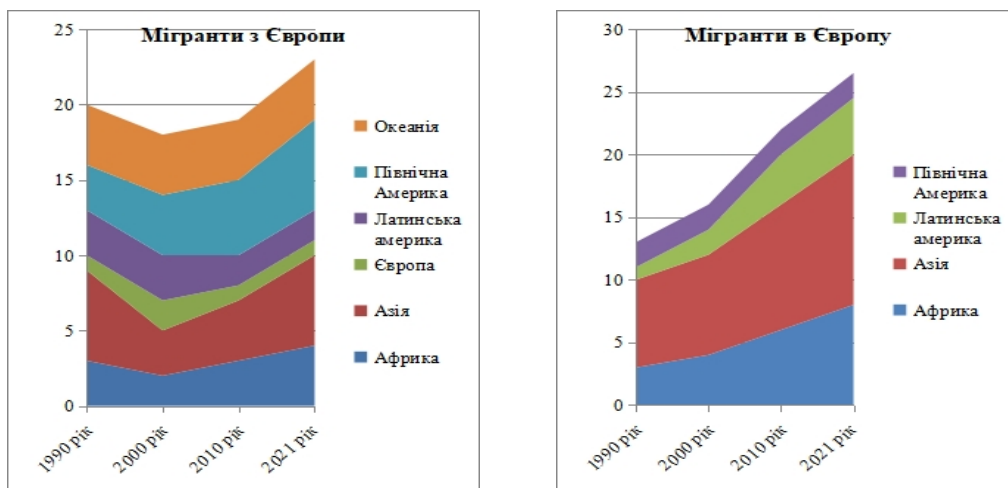

Рис. 1. Міграційні процеси Європи (1990–2021 рр.)

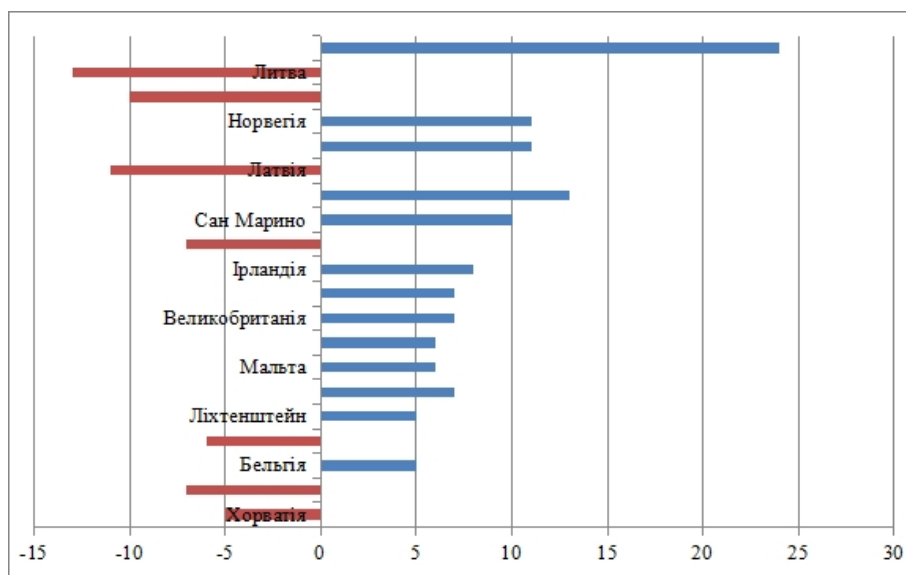

Рис. 2. Топ-20 країн з найбільшою пропорційною зміною чисельності населення у Європі (2010–2021 рр.)

35 до приблизно 38 мільйонів. За останнє десятиліття у низці європейських країн відбулися значні зміни в чисельності населення. На рис. 2 представлені топ-20 європейських країн з найбільшою пропорційною зміною чисельності населення з 2010 по 2021 рік [11, с. 132].

У той час як у деяких країнах, таких як Люксембург, Норвегія та Швейцарія, спостерігалось зростання чисельності населення, в інших, за останні 10 років, відбулося значне скорочення чисельності населення. В Литві, Боснії та Герцеговині та Латвії спостерігалось саме різке скорочення чисельності населення (понад 10%). Для більшості країн Південно-Східної та Східної Європи еміграція (до Західної частини), а не імміграція, була ключовою особливістю в останні десятиліття з досить низьким рівнем імміграції проти інших субрегіонів Європи.

Головною ж причиною переміщення міжнародних мігрантів загалом у Європу у 2021 році стала мета возз'єднання з сім'єю (38%), після йдуть 32% з інших причин, 17% становлять робочі цілі [11, с. 135].

Проаналізувавши міграційні процеси в Європі, за статистикою 2021 року, можна зазначити, що з 20 найбільших міграційних країн Швейцарія мала найвищу частку мігрантів у своєму населенні (29,9%), за нею слідували Швеція (20%), Австрія (19,9%) та Бельгія (17,2%). А Німеччина, Великобританія та Франція лідери за кількістю мігрантів серед населення. Боснія та Герцеговина мала найвищу частку емігрантів порівняно з постійним населенням у 2019 році. Португалія, Болгарія та Румунія – дві країни з довгою історією еміграції, також мали високу частку населення. Німеччина мала найвищий показник чистої міграції в Європі – понад 543 тисячі людина, а в Румунії – найнижчий з нега-

тивним показником чистої міграції майже 74 тисячі. Після Німеччини, Іспанія та Італія займали друге та третє місце за величиною чистої міграції серед країн Європейської спілки у 2021 році – 498 тисяч та 189 тисяч відповідно [5].

Попри пандемію, продовжилася реадмісія незаконних іммігрантів з ЄС: у 2019 р. До того ж в умовах пандемії та економічної кризи в ЄС відзначалося складання атмосфери підвищеної настороженості та навіть ворожості до іммігрантів та біженців, яких могли звинувачувати у поширенні інфекції.

У березні 2020 р. у розпал пандемії Євросоюзом було анонсовано нову стратегію щодо Африки. І хоча в документі проголошувався «збалансований та комплексний підхід у галузі міграції та мобільності, заснований на принципах солідарності, партнерства та поділу відповідальності», фокус у співпраці з питань міграції та розвитку було запропоновано зробити на підвищенні регульованості міграційних потоків та розширенні можливостей країн-партнерів (з-поміж африканських країн) щодо забезпечення прикордонного контролю на своїх кордонах, а також на співпраці в реадмісії, боротьбі з контрабандою людей до Європи тощо. Пропозиція Європейської комісії не знайшла підтримки ні всередині ЄС, ні в Африці, а натомість була розкритикована за одностороннє просування виключно європейських інтересів.

Таким чином, як можемо бачити, незважаючи на зусилля міжнародної спільноти, кількість вимушених мігрантів за останні десятиліття збільшується (рис. 3).

Біженці за офіційною статистикою ООН становлять менше третини від вимушених мігрантів. Відповідно до Доповіді Генерального секретаря ООН за аналізований період 2022 р. 19,7 млн біженців, прохачів притулку, внутрішньо переміщених

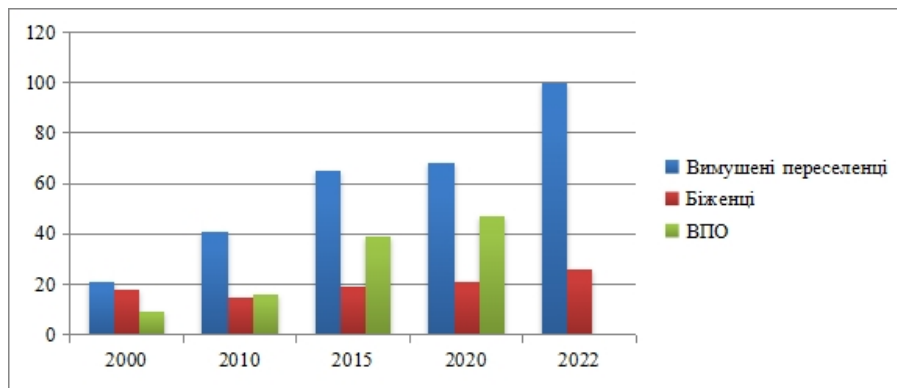

Рис. 3. Кількість вимушених переселенців, ВПО та біженців у світі в період за 2000–2022 рр. (млн, осіб)

осіб та інших осіб, які перебувають у ситуаціях, які викликають стурбованість, отримали доступ до послуг з захисту, включаючи захист дітей, профілактику гендерного насильства і реагування на нього. За даними ООН на перше півріччя 2022 р. кількість біженців, які перебувають під мандатом УВКБ ООН, становила 21,3 млн осіб.

24 лютого 2022 р. росія розпочала неспровоковану військову агресію проти України, викликавши безпрецедентне масове переміщення населення, яке станом на початок 2023 р. вважалось найбільшим у світі. Майже третина всього населення України стала вимушеними переселенцями. Наприклад, Україну станом на серпень 2022 р. з лютого залишили понад 10,3 млн осіб, з них до країн Європи в період з 24 лютого по 4 жовтня прибули загалом понад 7,6 мільйона біженців: понад 5,1 млн осіб перебралися до Польщі, понад 1 млн – до Угорщини, близько 964 тис. – до Румунії, до Словаччини виїхали 471 тис. українських біженців, до Молдови – 557 тис. До середини січня 2023 р. країну залишили близько восьми мільйонів українців, це переважно жінки та діти, які виїжджали переважно до сусідніх країн та держав ЄС, а понад шість мільйонів знайшли притулок на території України [5].

Війна в Україні – зважаючи на її значення для всього регіону – проходить червоною ниткою через весь Регіональний міграційний прогноз на 2023 рік по Східній Європі та Центральній Азії. Нині існує ціла низка факторів політичного, демографічного, економічного, соціального характеру, що ініціюють мобільність населення, які, на наш погляд, формують сприятливу чи несприятливу обстановку для ухвалення рішення про мобільність чи не мобільність.

Безліч факторів міграції можна розділити на дві групи:

- 1) що знаходяться на стороні людини (індивідуальний рівень) – фактори суб'єктивного характеру;
- 2) перебувають на стороні «світу» (крайній рівень чи макрорівень) – об'єктивного характеру. Хоча слід відзначити, що суб'єктивні фактори у певному сенсі також об'єктивні.

ЄС в даний час є одним з найбільших прикладів щодо зони вільного переміщення з погляду як числа країн, що беруть у ній участь, так і масштабів лібералізації мобільності для громадян країн-членів, у тому числі щодо супутніх заходів, призначених для полегшення здійснення права на свободи пересування [4, с. 48].

В основі зони вільного переміщення країн ЄС лежать зусилля, що були зроблені після Другої

Таблиця 1

Етапи розширення зони вільного переміщення в ЄС

Країни	Дата вступу в ЄС, роки	Дата повного приєднання до зони вільного переміщення, роки
Бельгія, Німеччина, Італія, Франція, Люксембург, Нідерланди	1958	1968
Данія, Ірландія, Великобританія	1973 * 2020 – Брекзит	1978
Греція	1981	1987
Іспанія, Португалія	1986	1992
Австрія, Фінляндія, Швеція	1994	1995
Кіпр, Мальта	2004	2004
Чехія, Естонія, Угорщина, Латвія, Литва, Польща, Словаччина, Словенія	1 травня 2004	01.05.2004–01.05.2011
Болгарія, Румунія	1 січня 2007	01.01.2007-01.05.2011
Хорватія	1 липня 2013	01.07.2020

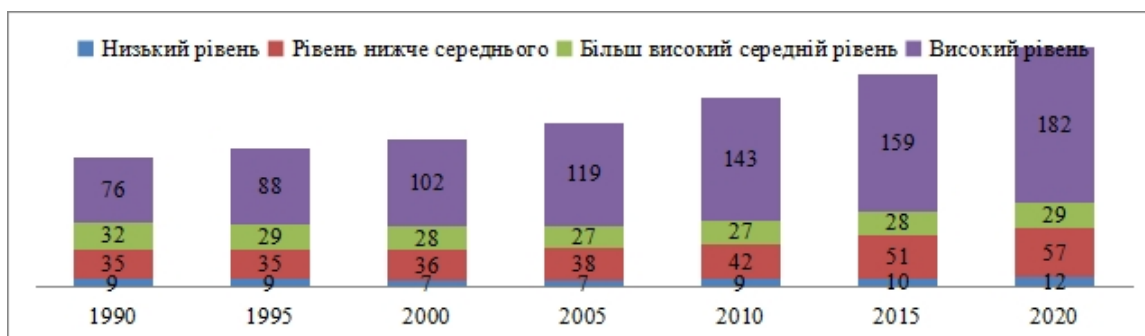

Рис. 4. Вільне переміщення мігрантів усередині ЄС з різним рівнем доходу на середину 1990, 1995, 2000, 2005, 2010, 2015 та 2020 років, мільйонів осіб

світової війни шістьма сусідніми європейськими країнами з преференційними торговими відносинами, щоб досягти безпечного світу внаслідок зміцнення економічної взаємозалежності, підвищити конкурентоспроможність національної та регіональної економіки від взаємної лібералізації торгівлі, руху капіталу та потоків робочої сили. Все це можна назвати результатом унікального процесу економічної, валютної та політичної інтеграції, який почався зі створення спільного ринку в Європейському економічному співтоваристві. Після цього, це співтовариство переросло у Європейський Союз та сприяло його подальшому розширенню [3, с. 162].

У таблиці 1 розглянемо етапи розширення зони вільного переміщення в ЄС.

Починаючи з 2004 року, Європейський Союз надав громадянам ЄС свободу пересування та вибір місця проживання у його межах, а термін «іммігрант» з того часу використовується для позначення громадян країн, не що входять до Євросоюзу [6, с. 143–144].

Таким чином, обсяг міграції всередині ЄС більш ніж подвоївся з 1960 по 2022 рік, при цьому принцип ЄС щодо вільного переміщення людей розглядається як одна з основних рушійних сил. Вільне переміщення збільшувало кількість мігрантів усередині ЄС. Переглянемо ці дані графічно на рис. 4.

Починаючи з квітня 2014 р. через АТО Україна зіткнулася з проблемою масової вимушеної міграції громадян із південно-східних областей. Проте ця міграція не викликала змін у міграційній політиці країн ЄС. А от з 24 лютого 2022 р. коли Росія повномасштабно вторглася до України країни ЄС відреагували моментально.

Саме цей акт агресії призвів до величезних людських жертв та серйозної шкоди інфраструктурі, економіці та навколишньому середовищу України, перетворивши майже 40% території країни на мінне поле. Це також змінило європейську та глобальну рівновагу в галузі безпеки: країни збільшили військові витрати, а у великій політиці знову зазвучали дискусії щодо можливої ядерної війни. У міграційному контексті війна призвела

до безпрецедентного рівня вимушеного переміщення, яке на початку 2023 р. вважалось найбільшим у світі.

З приблизно 14 млн вимушених переселенців, включаючи осіб, насильно переміщених до росії, близько 8 млн потребували захист за кордоном, а ще 6 млн шукали притулок в Україні, причому багато хто зіткнувся з важкими умовами життя, порівнянними з гуманітарною кризою. Майже через рік бойових дій росія продовжує інтенсивно атакувати Україну і, мабуть, готується до нової ескалації в найближчі місяці, посилюючи армію шляхом мобілізації та посилюючи гру оборонної промисловості. Оскільки шансів на швидке закінчення війни замало, протягом 2023 р. Україну можуть залишити ще більше людей – від 500 тис. до 4 млн осіб – що потребує повної готовності та ретельного планування дій у надзвичайних ситуаціях з боку країн, які вже приймають українських біженців та міжнародної спільноти загалом.

На початок березня 2022 року, за даними УВКБ ООН, Україну залишили понад 1 млн осіб, їх прийняли п'ять країн ЄС, найбільше – Польща. Подібна статистика, що свідчить про масштабний міграційний приплив до ЄС, дала підставу Раді у складі міністрів внутрішніх справ на запит Комісії 3 березня одногосно прийняти Рішення про активацію директиви, яка набула чинності після опублікування в Офіційному журналі ЄС 4 березня.

Враховуючи швидке прибуття мільйонів людей, які тікають від воєнних дій в Україні, 4 березня 2022 р. Європейський Союз вперше у своїй історії активував Директиву про тимчасовий захист, яка надала переміщеним особам негайний доступ до захисту, житла, медичного обслуговування, зайнятості та освіти.

Відповідно до Директиви Європейської ради 2001/55/ЄС, яка містить основні стандарти надання тимчасового захисту в країнах ЄС, однією з головних відмінностей біженців від осіб, які шукають притулку, є те, що з тимчасовим статусом можна поїхати в будь-яку країну (наприклад, де є житло, рідні, друзі), у той час, як потенційним біженцям таке право не надається: вони мають вимагати

Співвідношення осіб, які перетнули кордон та отримали статус біженця, з-поміж жителів України, 2022 р.

Країни	Дані на певний період	Перетин кордону громадянами України	Біженці з України, «zareєстровані для тимчасового захисту»
Польща	25.10.2022	7 113 589	1 469 032
Болгарія	25.10.2022	немає даних	142 806
Чехія	25.10.2022	немає даних	462 911
Словаччина	25.10.2022	884 374	98 572
Румунія	23.10.2022	1 426 392	76 155
Німеччина	08.10.2022	1 002 668	815 134

притулку в тій країні, в яку в'їхали спочатку. Крім цього, перевагою тимчасового захисту є те, що автоматично надається право на роботу щодо статусу біженця – до його отримання можливості працювати немає. Право на тимчасовий захист мають громадяни України, які проживають там до 24.02.2022 р., а також члени їх сімей [5].

У зв'язку з сучасною міграційною ситуацією у світі, в країнах Європи з метою запобігання перевантаженню міграційних служб розроблено механізм, в основі якого лежить правило надання особам, які перетинають кордон країн ЄС тимчасового захисту, ніж політичного притулку.

Генеральний директорат з питань міграції та внутрішніх справ (DG HOME) координує Платформу солідарності, яка об'єднує країни ЄС, міжнародних партнерів та установ ЄС, щоб забезпечити впровадження Директиви про тимчасовий захист [2].

Тим, хто отримав тимчасовий захист без зволікання, надається соціально-фінансова допомога, посвідка на проживання, вони можуть вільно пересуватися в межах Шенгенської зони, наділяються правом працювати, можливістю пройти професійну підготовку, скористатися медичним обслуговуванням, а діти отримують доступ до системи освіти у державах-членах. Статус тимчасового захисту дозволяє його власнику перебувати у Євросоюзі протягом усього періоду дії директиви та подати заяву про надання притулку [1, с. 194].

Міністри внутрішніх справ ЄС у Брюсселі в рамках засідання Ради 28 березня затвердили розроблений Комісією «План дій з 10 пунктів», до якого увійшли пропозиції щодо координації дій держав-членів [7]. Усвідомлюючи, що держави-члени потребують фінансової підтримки для вирішення як невідкладних, так і довгострокових завдань щодо прийому та облаштування біженців, Комісія запропонувала використати кошти, і ті, що залишилися не витраченими за програмами на 2014–2020 роки [8].

До середини січня 2023 р. близько п'яти мільйонів українців зареєструвалися для отримання тимчасового захисту в Європі, насамперед у Польщі (31,6% або 1563386 осіб), Німеччині (20,7% або 1021667 осіб) та Чехії. (9,7% або 477614 чол.).

Дивлячись на ситуацію через політичну призму, війна посилила європейські устремління українського населення, які були поширені раніше і стали ще більш вираженими після 24 лютого. У результаті країна подала офіційну заявку на членство в ЄС, яку Єврокомісія схвалила у червні 2022 р., тим самим надавши Україні статус кандидата на вступ до ЄС. Хоча українські сили досягли значного прогресу на полі бою, закінчення війни поки не проглядається, і вона може перерости у затяжний конфлікт з непередбачуваними наслідками для країни, її народу та всього регіону чи навіть світу.

Переглянемо співвідношення осіб, які перетнули кордон та отримали статус біженця, з-поміж жителів України (табл. 2).

Виходячи з даних таблиці 2, ми бачимо, що кількість перетинів українським населенням кордонів країн Європи набагато перевищує кількість зареєстрованих як біженців людей. Це зумовлено тим, що не всім особам, які подають документи на набуття статусу біженця, буде надано цей статус, до того ж цей процес займає тривалий період часу.

Попри те, що в ЄС діє єдиний нормативно-правовий акт, що містить основні стандарти надання тимчасового захисту, у різних країнах ЄС діють свої встановлені умови прийняття вимушених переселенців та біженців, визначено різні розміри виплат для тих чи інших категорій біженців. У зв'язку з цим безліч вимушених мігрантів обирають як країну імміграції ту, в якій найбільш вигідні умови та розмір допомоги.

Висновки. Найшвидші та радикальні зміни в історії європейської міжнародної міграції відбулися останні п'ятнадцять-двадцять років. Вільне пересування громадян Європейського Союзу нині є важливим аспектом аналізу міграції всередині ЄС, оскільки на цей момент налічується 26 країн-членів, і за такого великого обсягу значні притоки мігрантів призводять до серйозного політичного навантаження. Також зросла значущість міграції у політичному порядку Європейського Союзу, що призвело до певних закликів та загроз. Війна в Україні – зважаючи на її значення для всього регіону – проходить червоною ниткою через весь Регіональний міграційний прогноз на 2023 рік по

Східній Європі та Центральній Азії. Проведений аналіз тенденцій показує його складність для міграційної політики Євросоюзу. Більшість геополітичних прогнозів очікують на продовження припливу біженців до Європи, а питання нелегальної міграції та надання притулку продовжать домінувати до 2025 року.

Нині, в умовах міграційної кризи, міграційна політика ЄС має перелік певних проблем, які сприяють подальшому розвитку ситуації у країнах-учасницях організації. При вивченні міграційних процесів у Європейському Союзі на сучасному етапі були виявлені основні проблеми, що впливають на розвиток ситуації у сфері міграції: зростання безробіття в країнах «донорах» мігрантів, у зв'язку з цим мігранти з менш розвинених країн переселяються в розвинені та багаті країни, що послужило посилення умов в'їзду до країн-членів ЄС, збройні конфлікти, що спровокували різкий наплив біженців, нелегальна міграція та терористична загроза. Ситуація на основних маршрутах потребує консолідованих зусиль за всебічної підтримки ЄС країнам на зовнішніх кордонах. При цьому наслідки демографічного старіння все більше вимагають розширення можливостей для трудової міграції з третіх країн та якісного процесу інтеграції.

На сьогодні кожна країна Європейського Союзу орієнтована на врегулювання лише власних міграційних проблем, що відбуваються всередині країни. Європейський Союз може дорого полатитися за нездатність вчасно і, головне, самостійно впоратися з проблемою міграційної кризи. Аналізуючи міграційну кризу та підходи до її врегулювання, необхідно наголосити, що Європейський Союз здатний самостійно завершити міграційну кризу, якщо всі країни Євросоюзу об'єднаються, будуть солідарні у пошуку шляхів вирішення кризи, розробивши єдину систему. А також, ЄС може розробити механізми, за допомогою яких можна рівномірно розселити вимушених мігрантів та налагодити роботу певних структур з розподілу біженців. Згуртувавшись, країни Європейського Союзу зможуть разом подолати міграційну кризу з найменшими втратами та підтвердити свій авторитет та дієздатність на міжнародній арені.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Біла-Тіунова Л.Р. Правове регулювання статусу біженця в Україні: стан і перспективи реформування. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2013. Т. 13. С. 194–205.
2. Бойко І. До кінця року з України через війну може виїхати понад 8 мільйонів людей – ООН. *Інформаційне агентство УНІАН*. 26.04.22. URL: <https://www.unian.ua/war/v-oon-prognozuyut-zrostannya-potoku-bizhenciv-zukrajini-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11801877.html>
3. Бортник Н.П., Малець М.Р. Статус біженця у контексті правової політики ЄС. Дискусії, обговорення, актуально. *Наше право*. № 4, 2020. С. 156–162.

4. Гречка О. Міграційна криза в Європі як загроза безпеці ЄС: факти, виклики та можливі рішення. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом*. Політичні науки та публічне управління. 2022. №2(62). С. 48-53

5. Звіт про світову міграцію за 2022 рік. Розділ 7. Міжнародна міграція як драбинка можливостей: що насправді показують глобальні дані? URL: <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022-chapter-7> (дата звернення: 14.03.2023)

6. Міграційна політика Європейського Союзу: політико-правовий аспект. *Грані*. 2011. № 5(79). С. 143–144.

7. Напрями співпраці України та Європейського Союзу щодо міграційних питань. <http://esnuir.eunu.edu.ua/bitstream/123456789/10829/1/%D0%BB%D0%B0%D0%B1%D0%B0.pdf>

8. Права біженців та переселенців в Україні та ЄС. URL: <http://univer.km.ua/ese/fl/33.PDF>

9. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.12.2014 р. № 1706-VII. *Верховна Рада України*. Офіц. вид. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 1. Ст. 1.

10. Сокурєнко В. А., Хрякова Н. О. Міграційна політика ЄС: сучасні парадигми. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія *Право*. 2021. Вип. 63. 243 с.

11. Чернега О., Яковенко Ю. Міграційна політика ЄС: тенденції формування міграційних потоків та механізми вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2021. № 22. С. 132–135.

REFERENCES:

1. Bila-Tiunova L.R. (2013) Pravove rehulivannia statusu bizhentsia v Ukraini: stan i perspektyvy reformuvannia [Legal regulation of refugee status in Ukraine: state and prospects of reform] *Research Papers of National University "Odesa Law Academy"*, Т. 13. pp. 194–205 (in Ukrainian)
2. Boiko I. (2022) Do kintsia roku z Ukrainy cherez viinu mozhe vykhaty ponad 8 milioniv liudei – OON [By the end of the year, more than 8 million people may leave Ukraine because of the war – the UN] *News agency UNIAN*. URL: <https://www.unian.ua/war/v-oon-prognozuyut-zrostannya-potoku-bizhenciv-zukrajini-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11801877.html> (in Ukrainian)
3. Bortnyk N.P., Malets M.R. (2020) Status bizhentsia u konteksti pravovoi polityky YeS. Diskusii, obhovorenna, aktualno [Refugee status in the context of EU legal policy. Discussions, discussion, relevant] *Our law*. no. 4. pp. 156–162 (in Ukrainian)
4. Hrechka O. (2022) Mhratsiina kryza v Yevropi yak zahroza bezpetsi YeS: fakty, vyklyky ta mozhlyvi rishennia [Migration crisis in Europe as a threat to EU security: facts, challenges and possible solutions] *Scientific Works of Interregional Academy of Personnel Management. Political Sciences and Public Management*. no. 2(62). pp. 48-53 (in Ukrainian)
5. Zvit pro svitovu mihratsiiu za 2022 rik [World Migration Report 2022] *Chapter 7. International migration as a ladder of opportunity: what does global data really show?* URL: <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022-chapter-7> (in Ukrainian)
6. Mhratsiina polityka Yevropeiskoho Soiuzu: polityko-pravovyi aspekt (2011) [Migration policy of

the European Union: political and legal aspect] *Grani*. no. 5(79). pp. 143-144 (in Ukrainian)

7. Napriamy spivpratsi Ukrainy ta Yevropeiskoho Soiuzu shchodo mihratsiinykh pytan [Areas of cooperation between Ukraine and the European Union on migration] <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/10829/1/%D0%BB%D0%B0%D0%B1%D0%B0.pdf> (in Ukrainian)

8. Prava bizhentsiv ta pereselentsiv v Ukraini ta YeS [Rights of refugees and displaced persons in Ukraine and the EU] URL: <http://univer.km.ua/ese/fl/33.PDF> (in Ukrainian)

9. Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib: Zakon Ukrainy vid 20.120.2014 r № 1706-VII (2015) [On Ensuring the Rights and Free-

doms of Internally Displaced Persons: Law of Ukraine No. 1706-VII of 20.120.2014] *Verkhovna Rada of Ukraine. Justification. vid. Vedomosti of the Verkhovna Rada of Ukraine*. no. 1. p. 1. (in Ukrainian)

10. Sokurenko V. A., Khriakova N. O. (2021) Mihratsiina polityka YeS: suchasni paradyhmy [EU migration policy: modern paradigms] *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, no. 63. 243 p. (in Ukrainian)

11. Cherneha O., Yakovenko Yu. (2021) Mihratsiina polityka YeS: tendentsii formuvannia mihratsiinykh potokiv ta mekhanizmy vdoskonalennia [EU migration policy: trends in the formation of migration flows and mechanisms for improvement] *Economy and society*, no. 22. pp. 132–135 (in Ukrainian)

Current trends in EU refugee policy in the 21st century

Shevchenko Nataliia Volodymyrivna

PhD in History,
Associate Professor at the Department
of International Relations and Social
Sciences
National University of Life
and Environmental Sciences of Ukraine
Heroiv Oborony str., 15, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-6570-4944

Tovkun Inna Ivanivna

Student of the Second Year
of the Master's Degree
National University of Life
and Environmental Sciences of Ukraine
Heroiv Oborony str., 15, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0009-0004-7544-6522

In the era of globalization and increasing scale of migration, there is a need for quantitative and qualitative analysis of migration processes and migration policy, and even the use of joint efforts of countries in attempts to strengthen and improve regulatory measures, prevent or reduce the harmful consequences of the migration process in the world. The active migration policy of the European Union is currently aimed primarily at effective control over the flow of immigrants, their successful integration into society and the development of measures to reduce negative consequences, there are serious disputes about the scope of the rights of legal and illegal migrants.

Today, the largest number of migrants are persons who move to other countries due to economic problems, in particular, the low standard of living affects the lack of social security, the inability to receive quality and timely medical services, as well as the lack of prospects for a decent life. Another category of migrants are those fleeing military conflicts in other countries. The war in Ukraine, Israel, Syria and other countries determines the movement of migrants to European countries where they can receive shelter and certain social services. According to the results of the study, it is established that the issue of migration to the EU is regulated at the legislative level in compliance with the fundamental rights and freedoms of each citizen. But it should be noted that the liberal approach, which is traced in almost all migration agreements, leads to an increase in migrant flows and the emergence of migration crises. In this regard, some countries of the European Union raise the issue of revising the legislative framework that would regulate migration processes. Today, the main problems associated with migration are: disproportionate placement of migrants among EU countries; increased crime; confrontation in the middle of the EU between countries that want to limit the movement of migrants and those that are ready to continue to accept and support them. In this regard, the EU has an urgent need to revise migration policy and legislation that would satisfy the interests of the majority in the migration sphere.

Key words: migrants, migration processes, refugees, European Union, zone of free movement.